

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra ruského jazyka a literatury

Současná ruská dětská literatura

Diplomová práce

Autor: Kateřina Čechurová
Studijní program: Učitelství pro střední školy
Studijní obor: Učitelství pro střední školy – Ruský jazyk
Učitelství pro střední školy – Základy společenských věd
Vedoucí práce: Mgr. Jana Kostincová Ph.D.
Oponent práce: Mgr. Jaroslav Sommer

Zadání diplomové práce

Autor: Kateřina Čechurová

Studium: P18P0695

Studijní program: N7504 Učitelství pro střední školy

Studijní obor: Učitelství pro střední školy - základy společenských věd, Učitelství pro střední školy - ruský jazyk a literatura

Název diplomové práce: **Současná ruská dětská literatura**

Název diplomové práce AJ: Contemporary Russian Children's Literature

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Práce podá přehled o autorech a žánrech původní současné ruské dětské literatury, o literárním životě (literární soutěže, literatura v časopisech a podobně). Podrobněji se bude věnovat analýze tvorby jednoho zvoleného autora. Zároveň zmapuje dostupnost ruské dětské literatury v českých překladech.

ARZAMASCEVA I.N., S.A.NIKOLAJEVA, Detskaja literatura 3.Moskva: Akademija, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. Detskaja literatura XXI.veka: 8avtorov, s knigami kotorych stoit poznakomit sovremennych detej. kulturologija [online]. [cit. 2019-01-22]. Dostupné z: <https://kulturologia.ru/blogs/170918/40529/> Chellman Ben. Skazka i Byl: istorija ruskaj detskoj literatury. Moskva: Novoje literaturnoe obozrenie, 2016. ISBN 978-5-444-80561-9.

Zadávací pracoviště: Katedra ruského jazyka a literatury,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Jana Kostincová, Ph.D.

Oponent: Mgr. Jaroslav Sommer

Datum zadání závěrečné práce: 11.2.2019

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat paní doktorce Janě Kostincové za pomoc, kterou mi poskytla při zpracování této závěrečné práce. Ráda bych poděkovala za její čas, trpělivost, užitečné rady a vstřícnost.

Anotace

ČECHUROVÁ, Kateřina. *Současná ruská dětská literatura*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2023, 49 s. Diplomová práce.

Práce se zabývá současnou ruskou dětskou literaturou. Práce shrnuje teoretické poznatky o dětské literatuře, její funkce a klasifikace. Dále práce mapuje současnou literární scénu ruské dětské literatury. Zachycuje literární ocenění, která se předávají v oblasti dětské literatury v Rusku. Prostor je věnován také dětským časopisům. Dále je v práci rozebrán život a tvorba zástupkyně ruské dětské literatury Tamary Michejevy. Prostor je také věnován překladům dětské ruské literatury do českého jazyka.

Klíčová slova: Ruská dětská literatura, ruské dětské časopisy, Tamara Michejeva, ruské literární ocenění, teorie dětské literatury

Annotation

ČECHUROVA, Kateřina. Contemporary Russian children's literature. Hradec Králové: Faculty of Education of the University of Hradec Králové, 2023, 49 pp. Diploma thesis.

The work deals with contemporary Russian children's literature. The work summarizes theoretical knowledge about children's literature, its functions, and classification. Furthermore, the work maps the current literary scene of Russian children's literature. It captures the literary awards that are given in the field of children's literature in Russia, and space is also dedicated to children's magazines. The work also analyzes the life and work of the representative of Russian children's literature, Tamara Mikheeva. Space is also dedicated to translations of Russian children's literature into the Czech language.

Keywords: Russian children's literature, Russian children's magazines, Tamara Micheeva, Russian literary awards, theory of children's literature

Obsah

Úvod.....	8
1 Dětská literatura.....	10
2 Literární ocenění.....	17
2.1 Ocenění «Премия имени Самуила Маршака».....	18
2.2 Cena moskevské vlády Korněje Čukovského v oblasti dětské literatury	18
2.3 Ocenění «Новая детская книга».....	19
2.4 Ocenění Заветная мечта.....	20
3 Dětská periodika.....	23
3.1 Časopis «Мурзилка»	23
3.2 Časopis «Костер»	24
3.3 Časopis «Юный натуралист»	25
3.4 Časopis «Филя»	25
3.5 Časopis «Эскиз»	26
4 Nakladatelství «Пешком в историю»	28
4.1 Historické série – Исторические серии.....	29
4.2 Detektivní série – Серия «Детектив»	29
4.3 Historie Ruska – Серия «История России»	30
4.4 Komiks – Серия «Комикс»	30
4.5 Série „Svět kolem nás“ – Серия «Мир вокруг нас»	30
4.6 Série „Dům myšek“ – «Мышкин дом».....	30
4.7 Série „Neobyčejných knih“ – Серия «Необычные книги»	30
5 Současná ruská dětská literatura.....	33
6 Tamara Michejeva	36
6.1 Tvorba Tamary Michejevy	38
7 Závěr.....	45
8 Seznam literatury.....	46

Úvod

Tématem této diplomové práce je současná ruská dětská literatura. Cílem práce je podat přehled o současné dětské literatuře, předložit přehled vybraných literárních soutěží a časopisů. Jedním z cílů je také zmapovat dostupnost ruské dětské literatury v českých překladech, nebo také zjistit, jaké knížky z ruské dětské literatury se na českém knižním trhu objevují. Dalším cílem mé práce je podrobně zanalyzovat život a tvorbu jednoho autora, v tomto případě autorky Tamary Vitaljevny Michejevny.

Zvolila jsem si toto téma ze zvědavosti. Ve svém předchozím studiu jsem psala bakalářskou práci na téma dětské ruské literatury ve 20. a 30. letech 20. století. Zajímalo mě, jak se literatura od té doby změnila a rozvinula. Úkolem bylo zjistit, jak se změnil styl psaní, když se autoři osvobodili od diktátu, který je zavazoval psát literaturu podle tehdejší ideologie. Chtěla jsem poznat „svobodnou literaturu“, neboť vliv literatury na dítě je, stejně jako kdykoliv předtím, velmi silný. Dětská literatura je součástí života každého jedince, i když v různém stupni.

Kromě děl pro děti vznikají také teorie, které popisují literaturu dětskou. Tyto teorie popisují, jak se dětská literatura vyvíjela, jakými proměnami prošla. Mapují žánry dětské literatury a témata, o kterých píše spisovatelé pro děti. Proto se v úvodu své práce zabývám dětskou literaturou jako takovou. Popisovat budu literární teorie, specifika dětské literatury, její klasifikace, znaky, funkce. Tyto informace a poznatky byly pro mě naprosto nové a skutečně mě překvapilo, jak důkladně se někteří literární teoretici a pedagogové dětské literatuře věnují.

V oblasti ruské dětské literatury najdeme velké množství literárních ocenění, která mají za cíl pomoci čtenáři zorientovat se na knižním trhu, zároveň pak ocenit a vyzdvihnout autora a jeho tvorbu. Těchto ocenění je v ruské literatuře velké množství. Ve své práci jsem několik z nich zmínila.

Kromě ocenění jsem věnovala kapitolu také dětským časopisům. Byla jsem překvapená, kolik časopisů se zachovalo z minulého století. Jistě procházely nejrůznějšími změnami, ale je obdivuhodné, že po tak dlouhé době mají stále svým čtenářům co nabídnout a jejich přízeň stále trvá. Domnívám se, že tyto časopisy jsou skutečnými experty na komunikaci s malými čtenáři.

V kapitole současná dětská ruská literatura jsem se pozastavila také u některých ruských dětských knížek přeložených do češtiny, nad jejich množstvím a dostupností na českém knižním trhu.

V závěru své práce se věnuji ruské současné spisovatelce Tamaře Michejevě. Tato spisovatelka mě svými pracemi skutečně oslovila. Má velmi poutavý způsob vyprávění, který každého velice rychle vtáhne do světa fantazie a nekonečných možností. Svým jedinečným způsobem se autorka věnuje nejrůznějším tématům a v jejích dílech se objevuje velké množství nejrůznějších motivů. Zaujala mě otevřenost autorky vůči tématům, která bych v dětské literatuře skutečně nečekala. Témata jako adopce, násilná smrt, těžká zranění, pocity opuštění, oběti, atentáty se v autorčině tvorbě objevují zcela nenásilně a přirozeně. Výskyt těchto témat mě nejdříve velmi zaskočil. Nebyla jsem si jistá, nakolik souhlasím s tím, aby se tyto psychicky náročné, nebezpečné a negativní vlivy objevovaly v literatuře pro děti. Autorka však s těmito tématy skutečně velmi zdárně pracuje a její díla dozajista ovlivní všechny, kteří se s jejími knihami setkají.

1 Dětská literatura

Vyčlenění zvláštní kategorie dětské literatury z obecné literatury je do dnešních dob nejednotné a subjektivní. Pojem „dětská literatura“ se v průběhu historie měnil. Část spisovatelů přijímala dětskou literaturu jako pedagogiku v obrázcích. Další předpokládali, že odlišnost dětské literatury od té pro dospělé spočívá v tématice. Ti potom mluvili o pochopení podstaty a o vlastním „dětském jazyce“. Někteří literáti naopak dětskou literaturu nevyčleňovali vůbec. Jiní zase brali dětskou literaturu jen jako součást masové literatury, s ohledem na její nízkou uměleckou úroveň.¹

Prapočátky dětské literatury můžeme najít v nejrůznějších veršovaných bajkách či jiných literárních dílech, která měla pomoci dětem usnadnit zapamatování si složitých textů. Prvním dílem dětské literatury ve světě i u nás však bývá často označováno dílo Jana Amose Komenského „Orbis pictus“. Ačkoliv nalezneme již zmíněné veršované bajky pro děti již v době humanismu, současné chápání pojmu dětské literatury je daleko mladší. Rozvíjelo se především v minulém století, kdy se v literatuře hledal další způsob, jak výchovně působit na děti.²

Než se však vyvinuly skutečně dětské knihy, trvalo to ještě dlouhou dobu. Děti si tak dlouho musely vystačit s ukázkami z literatury, kterou četli dospělí. Dětské knížky v historii nebyly. Jejich nepřítomnost se vysvětluje tím, že došlo k „objevení dítěte“ ve světové kultuře poměrně pozdě, a teprve od 18. století se začala formovat a rozvíjet zvláštní kultura dětství spolu s literaturou pro děti. Chybějící existence dětských knih po dlouhou dobu z velké části kompenzovaly výtvořivost lidového slovesného umění. Zpočátku dětské knihy zabíraly velmi skromné místo, ale postupem času se staly nepostradatelnou součástí národní kultury.³

Nelze však říct, že by se literatura pro dospělé již k dětským čtenářům nedostala. Zájmy dětí vždy přesahovaly díla jim přímo určená, a proto je jejich čtenářský kroužek neustále doplňován díly literatury pro dospělé.

¹ АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. str. 17 a násl.

² ШАЛОУПКА, Отakar. О литературе про детей. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989, str. 13 a násl.

³ КОСТЮХИНА, М.С. Введение. In: , коллектив авторов. *Детская литература: Учебник для педагогических колледжей* [online]. s. 7-19 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: https://www.studmed.ru/view/putilova-eo-detskaya-literatura_1b22b7e0486.html

Nejlepším kritériem pro vyčlenění dětské literatury se stala kategorie čtenáře-dítěte. Díky tomuto úhlu pohledu se stala dětská literatura jedním ze sociokulturních jevů, které provázejí rozvoj dětské subkultury ve společnosti.

Zvláštností dětské literatury je její přechodné postavení mezi úzce specifikovanou literaturou a klasickou. Klasická díla pro děti mají skutečně univerzální potenciál, neboť spojují subkulturu dětí a kulturu dospělých do metakultury národních a mezinárodních celků. A tak se může stát, že zápletky, motivy, obrazy z některých dětských prací promlouvají k dospělému více, než když četl knihu v dětství.⁴

Další jedinečnost dětské literatury tkví ve specifických dialozích. Ve své knize „Dětská literatura“ («Детская литература») vysvětluje Irina Arzamasceva a Světlana Nikolaevna, že si spisovatel buduje dialog s imaginárním čtenářem, přičemž bere v úvahu rozdíl v úrovni etického a estetického vnímání. Autor si navíc dobrovolně ukládá určité zákazy a povinnosti, což nevyhnutelně vede k větší konzervativnosti literatury pro děti ve srovnání s literaturou výhradně pro dospělé.⁵ Tuto konzervativnost můžeme spatřovat například ve výběru slovní zásoby a volbě témat.

Moderní pojetí dětské literatury má dva významy. Prvním je každodenní, kdy se dětskou literaturou nazývají všechna díla, která děti čtou. Druhý význam je vědecký. Ve vědecké klasifikaci se rozlišují tři typy prací. První typ zahrnuje díla přímo určená dětem (například pohádky Korněje Čukovského). Druhý typ tvoří díla vytvořená pro dospělé, ale jsou stejně tak oblíbená u dětí a zůstávají tak na dětských poličkách (například Puškinovy pohádky...). Třetím typem jsou díla vytvořená dětmi, nejčastěji se tomu říká dětská literární tvořivost.

Poslední z jmenovaných – dětská tvořivost – se přísně odděluje od pojmu literatura, a i přesto je spjat právě s literaturou pro děti a přitahuje pozornost psychologů a pedagogů.⁶

Zábavné příběhy složené malými snílky, jejich básně a jednotlivá úsloví, které nejsou fixovány na papíře, ale uchovávají se v paměti rodinných příslušníků, si zaslouží titul dětské literatury. Díla, která ztratila jména mladých autorů, ale zůstala v paměti kolektivů,

⁴ АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8.

⁵ Tamtéž

⁶ Tamtéž

doplňují dětský folklór. Nemluvě o bezpočtu školních esejí, dopisů a podobných ukázek dětské literatury, mezi nimiž badatel, kterého to zajímá, najde mnoho pokladů.

Dětskou literaturu lze také třídit podle rodu (epos, lyrika, drama) a podle žánru. S takovou klasifikací je třeba pamatovat na proměny běžných žánrů (román, příběh, povídka, báseň, ...), když spadají do oblasti dětské literatury.⁷ Z literárně-teoretického hlediska lze říct, že týž žánr nebo žánrová forma vytváří zcela různé oblasti tvorby z věkového hlediska její čtenářské adresnosti. Tím se dostáváme k nejčastějšímu dělení dětské literatury, a tím je věk dítěte.⁸ Zde můžeme vyčlenit tři věkové stupně. Prvním stupněm je předškolní věk (3–6 let), dále mladší školní věk (6–11 let) a starší školní věk (11–15 let).⁹

Jednotlivé oblasti dětské literatury na sebe navazují, překrývají, prolínají a postupně se rozšiřují a rozvíjí spolu s dětským vnímáním a chápáním. Na počátku literatury pro děti stojí kratší veršované útvary, které jsou doprovázeny výraznými ilustracemi. Na rozdíl od tvorby pro nejmenší, kdy je kladen důraz na představivost, se díla pro starší děti soustředí spíše na rozumové zvládnání skutečnosti.¹⁰

Jednou ze základních a nejdůležitějších oblastí literatury pro malé děti je pohádka.¹¹ Vliv pohádky na žánrový systém vede ke vzniku různých žánrových modifikací: tedy například pohádkám, které nesou znaky povídky či poemy.¹² Důležité u pohádky je, že klade na mladého čtenáře nároky z hlediska představivosti a schopnosti přijímat významnou znakovost pohádkových dějů a rozuzlení. Často se tedy pohádky spojují až s mladším školním věkem. Ačkoliv jsou známá různá členění pohádek, například z hlediska folklorních látek (novelistická pohádka, mytologická, kouzelná, aj.), nejčastější rozdělení je na pohádku lidovou či autorskou.¹³

⁷ АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. str. 17 a násl.

⁸ CHALOUPKA, Otakar. O literatuře pro děti. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. str. 54 a násl.

⁹ VLAŠÍN, Štěpán, ed. Slovník literární teorie. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

¹⁰ Tamtéž

¹¹ CHALOUPKA, Otakar. O literatuře pro děti. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. str. 54 a násl.

¹² АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. str. 17 a násl.

¹³ CHALOUPKA, Otakar. O literatuře pro děti. 1. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1989. str. 54 a násl.

Povídky a novely pro děti jsou považovány za „krátké“ formy, vyznačují se jasně vykreslenými postavami, jasnou myšlenkou rozvinutou v jednoduché zápletky s vypjatým konfliktem.¹⁴

Žánrové zařazení dětské literatury je dáno nejen záměry spisovatelů, ale také vkusem malých čtenářů. Ten se podepsal na celém systému žánrů v literatuře pro děti. Děti tedy preferují poezii a pohádky, podle textů ovládají prózu a později dramaturgii, která vyrůstá z dětské hry a prvních naučených veršů. Dětský systém dramatických žánrů prakticky nezná tragédii, neboť dětské vědomí odmítá smutné vyústění konfliktů se smrtí laskavého hrdiny, a dokonce „skutečně“ prezentované na jevišti. Děti touží po šťastném konci. Požadují „korektnost“ i v pohádkově-fantastických dílech, jsou velmi citliví k etickému postoji autora. Hrdinové mohou být dobří i špatní. Každý hrdina se může dopustit chyb a prohřešků, nicméně malý čtenář hledá shodu s autorem v etických hodnoceních hrdinů a událostí. Autor má prostředky, jak nezkušeného čtenáře získat na svou stranu, což může vést ke zkreslení představ dítěte o dobru a zlu. Dětský spisovatel si musí být vědom své síly a velké odpovědnosti vůči dítěti.

Psychika dětí se špatně přizpůsobuje představě disharmonického světa. Dílo by je mělo vrátit do světa harmonie. Když dítě s nadšením čte o ztroskotání lodi, stěží bude schvalovat zprávu, že se všichni utopili a že příběh skončil. Pozitivní vztah autora ke světu dětství se objevuje ve výběru postav (zde jsou děti a všichni, kdo se o ně zajímají), ve vykreslení postav.

Jak spisovatelé a čtenáři vytrvale sledují své cíle, kanonizují se žánry dětské literatury. K. I. Čukovskij kdysi napsal: «Заповеди для детских поэтов». Podle jeho vzoru můžete sestavit pravidla pro psaní dětských humorných příběhů, dobrodružných příběhů a dalších žánrů.

Účel dětské literatury je jednoznačný – být uměleckým a smysluplným čtením pro dítě. Z tohoto účelu pak vyplývají její funkce. První funkcí je **funkce estetická**. Tato funkce je spojená s emocionálním vnímáním knihy a se samotnými emocemi, které vznikají při četbě knihy. Na dítě pozitivně působí fantazie skrytá v knize, která ho vezme do světa fiktivních postav, imaginace. Baví ho jas a výraznost umělecké řeči a zvláštní organizace vyprávění. Dítě se dokáže – snadněji než dospělí – vnořit do světa pohádek,

¹⁴ АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. str. 17 a násl.

dobrodružných příběhů. Projevuje soucit s hrdiny a rozumí humoru a slovním hříčkám autora.

Druhou funkcí je funkce **epistemologická (poznávací)**. Ta spočívá v seznamování čtenáře se světem lidí a jevů. Ačkoliv se příběh odehrává ve fiktivním světě, dítě je i tak seznámeno se zákonitostmi lidského života, s lidmi jako takovými a jejich charaktery. Toto poznávání probíhá skrze umělecké obrazy. Ty navzdory svému vysokému stupni zobecnění dovolují čtenáři vidět v jediném faktu, události nebo postavě to pravidelné, typické, univerzální. Dětská literatura však dbá nejen na obecné a typické, ale i na singulární, konkrétní, věcně přesné.

Děti, které – na rozdíl od dospělých – teprve začínají objevovat hmotný svět, uspokojují svou touhu po vědění právě v dětských knihách. Dětská literatura tak často balancuje na hranici uměleckého a informačně-poznávacího vyprávění. Poznávací funkci plní dětská literatura nejen ve vztahu dítěte k okolnímu světu, ale také v jeho vztahu k rodnému jazyku. Seznamuje malého čtenáře s nejednoznačností slova, s jeho sémantickými a lexikálními možnostmi.

Další funkcí je **mravní**, nebo také **výchovná funkce**. To platí nejen pro dětskou literaturu, ale i pro literaturu dospělých, neboť literatura chápe a osvětluje svět v souladu s určitými hodnotami. Hovoříme o univerzálních hodnotách stejně tak o hodnotách lokálních, tedy spojených s konkrétní dobou a kulturou. Obrazy života a osudu hrdinou vypovídají o autorově přesvědčení, jeho názorech a zálibách, a to navzdory tomu, že se většina autorů snaží vyhýbat přímé prezentaci svých morálních postojů

Dětská literatura plnila od svého vzniku **didaktickou funkci**. Marina Kostjuchina upozorňuje, že představy o tom, co by se mělo učit, se mění. Bývaly doby, kdy hlavní hodnotou v literatuře pro děti byla pravidla slušnosti. Ačkoli výuka takových pravidel probíhá dodnes, autorka zde upozorňuje na to, že účel literatury je zcela jiný, a to: seznámit čtenáře s univerzálními hodnotami lidské existence.¹⁵

Funkce dětské literatury tedy určují její důležitou roli ve společnosti – rozvíjet a vzdělávat děti pomocí uměleckého slova. Z toho však vyplývá také její závislost na ideologických,

¹⁵ КОСТЮХИНА, М.С. Введение. In: , коллектив авторов. *Детская литература: Учебник для педагогических колледжей* [online]. s. 7-19 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: https://www.studmed.ru/view/putilova-eo-detskaya-literatura_1b22b7e0486.html

náboženských a pedagogických postojích, které v té dané společnosti fungují. Tato závislost se nejvýrazněji projevila v literatuře 20. století.¹⁶

Druhy dětské literatury jsou určeny funkcí knihy. Světlana Nikolaeva a Irina Arzamasceva ve své knize dělí dětskou literaturu na: vědecko-naučnou literaturu, která se následně dělí na naučnou (školní učebnice a příručky, slovníky, příručky, encyklopedie atd.) a umělecko-kognitivní (eseje, příběhy, pohádky, v obrazech odhalující objektivní obsah přírodních jevů). Etickou literaturou mohou být romány, povídky, básně. Ty se mohou zase dělit na literaturu pohádkovou, dobrodružnou, umělecko-historickou, publicistickou (a jejich odvozeniny).

Praktická klasifikace dětské literatury vychází z charakteristiky psychologie dětského čtenářství a periodizace výchovně vzdělávacího procesu. Jedná se o již výše zmíněné dělení: literatura pro předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk, pro mládež. V každé z těchto skupin jsou menší věková rozdělení.

Existuje však i další klasifikace. Díla pro děti můžete rozdělit na ústní tvořivost a tištěnou literaturu. Psaní mnoha knih pro děti předcházely ústní příběhy dospělých: tak se objevily příběhy Antnoye Pogorelského „Černá slepice nebo obyvatelé podzemí“, pohádky S. T. Aksakova „Šarlatový květ“.

Autorky Irina Arzamasceva a Světlana Nikolaevna vyčleňují v dětské literatuře také genderový směr: ten funguje odděleně pro dívky a chlapce.¹⁷ Toto rozdělení výborně demonstrují dvě knížky, které vyšly v roce 2015. Jsou jimi kniha pro dívky s názvem „Jak být hokou. Vše, co jste chtěly vědět, ale bály jste se googlit.“ od spisovatelky Hayley Longové, obdobná knížka je věnovaná klukům od spisovatele Jamese Dawsona s názvem „Jak být klukem. Vše, co jste chtěli vědět, ale báli jste se googlit.“

V neposlední řadě je nutné zmínit také samotnou knihu a její působení na dítě. Kniha je totiž skutečným ztělesněním literárního díla a naše přijetí daného díla závisí do jisté míry na tom, jak kniha vypadá. Toto platí pro dětskou knížku více než pro knihu, která je určena dospělému. Kniha musí dítě upoutat a zaujmout. Od chvíle, kdy se dětská literatura začala rozvíjet samostatně (nezávisle na literatuře pro dospělé), její autoři a vydavatelé usilovali o to, aby měla kniha pro dítě také odpovídající vzhled. Tedy nejen samotný příběh,

¹⁶ Tamtéž str. 7–19.

¹⁷ АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. и С.А. НИКОЛАЕВА. Детская литература. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8. str. 20 a násl.

ale také obal knihy, písmo a ilustrace nejen uvnitř byly pečlivě vytvářeny a upravovány. Jednalo se však o proces, nikoliv o okamžitou změnu. Ilustrace dětských knih se začala intenzivně rozvíjet koncem 19. století a počátkem 20. století. Umělci se snažili zajistit, aby ilustrace odpovídaly charakteristikám dětského vnímání, a sloužily tak dítěti jako pokračování literárního díla. Začaly vznikat tvůrčí svazy dětských spisovatelů a umělců, kteří společně pracovali na dětských knihách.¹⁸

¹⁸ КОСТЮХИНА, М.С. Введение. In: , коллектив авторов. *Детская литература: Учебник для педагогических колледжей* [online]. s. 7-19 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: https://www.studmed.ru/view/putilova-eo-detskaya-literatura_1b22b7e0486.html

2 Literární ocenění

Z předchozí kapitoly vyplývá důležitost literatury pro děti. Literatura sama o sobě je důležitou a nedílnou součástí kultury daného národa a jakýmsi spojujícím mezinárodním prvkem, neboť téměř žádná literární scéna dané země nezůstává v dnešní době neovlivněna zahraniční literaturou a zahraničními autory. Přijímání literatury ve společnosti, ať už zahraniční nebo domácí, je podle mého názoru velmi těžké sledovat. Pomoci se v tomto prostředí orientovat nám pomáhají nejrůznější ocenění. Stejně jako v ostatních odvětvích kultury (film, hudba, ...), tak i v literatuře existuje celá řada ocenění, která se udělují autorům za jejich práci.

Literární ceny v oblasti dětské literatury tak plní několik různých funkcí. Jednou z nich je vytváření kritérií pro hodnocení dětské literatury. Vytváří kritéria pro to, co je dobrá, cenná literatura, a naopak pro to, která literatura není nijak obohacující. Literární ceny také pomáhají vytvářet obecnou představu o dětské klasice a o nejlepších knihách pro děti. S tím souvisí další funkce: pomoc čtenářům orientovat se na knižním trhu. Pomoc při orientaci na knižním trhu nabízí nejen čtenářům, ale i vydavatelstvím. Pomoc čtenářům spočívá v doporučení literatury, upozorňuje na hodnotnou a zajímavou literaturu. Pomoc, kterou pak poskytuje vydavatelstvím, spočívá v jakési předzvěsti, zda se kniha bude dobře prodávat, zda je autor kvalitní, nebo nikoliv.¹⁹ Další důležitou funkcí literárních ocenění je, že vyzdvihuje nová, někdy neznámá jména.

Stejně jako dělíme literaturu pro děti podle věkové kategorie, tak můžeme dělit i literární ocenění. Dělíme je na ocenění, která může získat autor v oblasti literatury pro nejmenší děti, pro školní věk a pro mládež.

„Cena S. Maršaka“ a „Cena K. Čukovského“ (Премии имени Маршака а Премия имени Чуковского) jsou dvě velmi prestižní ocenění v oblasti dětské literatury pro malé čtenáře. Díla Korněje Čukovského i Samuila Maršaka jsou stále aktuální a velmi populární, stejně jako tomu bylo v době před 70 lety. Neznamena to však, že by se nenašla nová jména, která se do podvědomí čtenářů zapsala.²⁰

¹⁹ ДОРОФЕЕВА, Елена. Кто и за что получает международные литературные премии в области детской книги?. In: Папмамбук [online]. 2020 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.papmambook.ru/articles/4292/>

²⁰ ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

2.1 Ocenění «Премия имени Самуила Маршака»

Jedná se o literární ocenění, které uděluje jednou za rok Svaz spisovatelů Sankt-Peterburgu ve spolupráci s nakladatelstvím «Детгиз». Ocenění je předáváno na knižním veletrhu: «Петербургский книжный салон» («Невский книжный форум»). Ocenění se uděluje v kategoriích – próza pro děti a poezie pro děti. Od roku 2012 se uděluje také ocenění „Debut v dětské literatuře“. Mezi držitele ocenění patří například Andrej Usačev («Великий могучий русский язык», 2006), Galina Ďjadina («Книжка в тельняшке, или Морская азбука», 2012), Nina Daševskaja («Я не тормоз», «Вивальди. Времена года. Музыкальная история», 2017) nebo Natalja Jevdomikova («Лето пахнет солью», 2019).²¹ Ocenění se předává 3. listopadu v den narození Samuila Maršaka.²²

2.2 Cena moskevské vlády Korněje Čukovského v oblasti dětské literatury

Toto ocenění («Премия Правительства Москвы имени Корнея Чуковского в области детской литературы») se uděluje od roku 2020. Organizátorem je Úřad kultury města Moskvy. Ocenění je udělováno v oblasti dětské literatury pro děti do 12 let. Nominována jsou ta díla, která byla vydána v předchozím nebo v probíhajícím roce. Ocenění se uděluje v sedmi kategoriích a vítěz každé kategorie obdrží peněžní odměnu ve výši jednoho milionu rublů. Cílem je podpořit začínající dětské spisovatele a vzbudit větší zájem o dětskou literaturu. V jedné kategorii „Nejlepší díla pro děti podle čtenářů“ («Лучшее произведение для детей по мнению читателей») je vítěz vybírán pomocí hlasování na portálu «Активный гражданин». Dalšími kategoriemi jsou:

- Nejlepší díla v próze pro děti do osmi let – Лучшее произведение в прозе для детей в возрасте до семи лет.
- Nejlepší díla v próze pro děti od osmi do dvanácti let – Лучшее произведение в прозе для детей в возрасте от восьми до 12 лет.

²¹Всероссийская литературная премия им. С. Я. Маршака. In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%B8%D0%BC_%D0%A1_%D0%AF_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%B0

²² ПОЛОЖЕНИЕ о всероссийской литературной премии имени С. Маршака. In: Союз писателей Санкт-Петербурга [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.pisатели-spb.ru/award-37.html>

- Nejlepší dětské sbírky pro děti ve věku do sedmi let – Лучший поэтический сборник для детей в возрасте до семи лет.
- Nejlepší básnické sbírky pro děti ve věku od osmi do dvanácti let – Лучший поэтический сборник для детей в возрасте от восьми до двенадцати лет.
- Nejlepší překlady do ruštiny pro děti ve věku do sedmi let – Лучший перевод на русский язык произведения для детей в возрасте до семи лет.
- Nejlepší překlad do ruštiny pro děti ve věku od osmi do dvanácti let – Лучший перевод на русский язык произведения для детей в возрасте от восьми до двенадцати лет.²³

Na rozdíl tedy od výše zmíněného ocenění Samuila Maršaka je zde zahrnuta i zahraniční literatura přeložená do ruštiny. Cena Samuila Maršaka je udělována v kategorii ruská poezie, próza pro děti a debut v dětské literatuře. Překlady však zahrnutы nejsou.²⁴

2.3 Ocenění «Новая детская книга»

Ocenění „Новая детская книга“ («Новая детская книга») je jednou z cen za dětskou literaturu, která se nezaměřuje jen na literaturu pro konkrétní věkovou skupinu. Kategorie tam jsou jak pro mladší předškolní věk, tak pro věk starší školní. Jedná se o projekt pod záštitou nakladatelství «Росмэн».²⁵ Soutěž je především pro méně známé či začínající autory, jejichž díla se zatím nevydala, nebo se vydávala v minimálním počtu výtisků či bezplatně na internetu.

²³ Премия Правительства Москвы имени Корнея Чуковского в области детской литературы. In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B2%D1%8B_%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%8F_%D0%A7%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D1%8B

²⁴ Всероссийская литературная премия им. С. Я. Маршакa. In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%B8%D0%BC_%D0%A1_%D0%AF_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%B0

²⁵ ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

Kategorie, ve kterých můžou jednotliví autoři soutěžit, se každý rok mění, nicméně v každé kategorii jsou vybraná tři nejlepší díla, tři nejlepší autoři. V prvním ročníku této soutěže se objevily dvě kategorie, ve kterých se mohli spisovatelé zapsat. Desátý ročník, který probíhal v letech 2018–2019, pak ocenění rozdělil do celkem osmi kategorií.²⁶ Třináctý ročník, který byl ukončen v roce 2022, měl navíc další čtyři kategorie. Mezi hlavní kategorie patřily:

- Nová dětská ilustrace – «Новая детская иллюстрация».
- Od sedmi a starší – «От семи и старше».
- «Фолк-фэнтези и фолк-хоррор».

Dalšími kategoriemi jsou ty, ve kterých vítěze nevybírala odborná porota, nýbrž samotní čtenáři:

- Od sedmi a starší «От семи и старше».
- «Фолк-фэнтези и фолк-хоррор».²⁷

2.4 Оценění Заветная мечта

Toto ocenění se uděluje v oblasti literatury pro mládež. V období jejího čtyřletého vydávání se mezi její nositele zapsala známá jména, jako jsou například: Eduard Verkin, Fred Adra, Tamara Michejeva («Асино лето») či Marina Aromštam («Когда отдыхают ангелы»)²⁸ Vznik soutěže byl ohlášen v roce 2005, první nominace a předávání ocenění proběhlo v roce 2006. Poslední pak proběhlo v roce 2009. Cena se udělovala za nejlepší prozaické dílo pro čtenáře středního a staršího školního věku.²⁹

²⁶ Всероссийский литературный конкурс «Новая детская книга». In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z:

https://prodetlit.ru/index.php/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%C2%AB%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%C2%BB

²⁷ Подведены итоги XIII сезона конкурса «Новая детская книга». In: Новая детская книга [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <http://newbook-awards.ru/%d0%bf%d0%be%d0%b4%d0%b2%d0%b5%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d1%8b-%d0%b8%d1%82%d0%be%d0%b3%d0%b8-xiii-%d1%81%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%bd%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%b0-%d0%bd%d0%be%d0%b2/>

²⁸ ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

²⁹ Заветная мечта. In: Лаборатория Фантастики [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://fantlab.ru/award79>

Na hodnocení a výběru prací se podílela i dětská porota složená ze starších dětí, které reprezentovaly různé regiony Ruska. Tato dětská porota měla výhradní právo veta, které využila například v roce 2007. V důsledku toho byla vydána další ocenění spisovatelů Ilji Borovikovi za knihu «Горожане солнца» a spisovatelce Dině Sabitové za povídku «Цирк в шкатулке».³⁰

Ocenění bylo udělováno ve několika kategoriích:

- Большая премия – cenu získávali spisovatelé za nejlepší román, novelu, nebo sbírku povídek, delších než sedm autorských listů. To znamená, že dílo muselo mít minimálně 40 000 znaků. Cenou za získání prvního místa byla v této kategorii finanční odměna jednoho milionu rublů.
- Малая премия – cenu získávali spisovatelé na nejlepší novelu nebo povídku.
- Приз симпатий Литературного совета – v této porotě kromě odborníků zasedali také zástupci mladých čtenářů.

Dalšími ocenění pak získávali spisovatelé v kategoriích:

- Literární debut – Литературный дебют.
- Nejhumornější dílo – Самое смешное произведение.
- Nejlepší dílo o současném životě dětí a mládeže, o jejich vztahu ke světu dospělých – Лучшее произведение о современной жизни детей и подростков, об их отношениях с миром взрослых.
- Nejlepší dílo o zvířatech, o živé přírodě – Лучшее произведение о животных, о живой природе.
- Nejlepší vědecko-fantastické dílo, nebo fantasy – Лучшее произведение в жанре научной фантастики или фэнтэзи.
- Nejlepší dětská detektivka – Лучший детский детектив.

Jak již bylo zmíněno, tato cena se již neuděluje, ale nástupcem «Заветной мечты» se do značné míry stala cena «Книгуру», což je nejznámější ocenění literatury pro mládež

³⁰Национальная детская литературная премия «Заветная мечта». In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%C2%AB%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%82%D0%B0%C2%BB

v dnešní době.³¹ Cílem této soutěže je najít nové talentované autory a jejich podpora při tvorbě literárních děl pro mládež.³² Toto ocenění je důležité a výjimečné, neboť vítěze vybírají právě mladí čtenáři. Organizátoři vytvoří seznam literárních děl a samotná volba je potom na samotných čtenářích. Díla, mezi kterými se má vybírat vítěz, jsou umístěna na internet, aby byla všem dostupná. Děti pak sami vybírají a hlasují pro nejlepší knihu.³³ Aby se však kniha vůbec na seznam dostala, musí splňovat několik podmínek. Kromě jiného musí být vydaná v roce konání soutěže, psaná v ruském jazyce a cílovou skupinou by měli být čtenáři mezi deseti a šestnácti lety věku.³⁴

³¹ ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

³² ПРОТОПОПОВА, Е.Э. Российские детские литературные премии. In: Библиотека им. Н.В.Гоголя [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://libnvkz.ru/chitateliam/ssilki/ross-det-lit-premii>

³³ ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

³⁴ ПРОТОПОПОВА, Е.Э. Российские детские литературные премии. In: Библиотека им. Н.В.Гоголя [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://libnvkz.ru/chitateliam/ssilki/ross-det-lit-premii>

3 Dětská periodika

Kromě knih určených dětem řadíme do dětské literatury také periodika. Na rozdíl od minulého století, kdy v Sovětském svazu existovalo několik málo časopisů, dnes existuje nepřehledné množství periodik, ve kterých si děti najdou to, co jim je nejbližší. Nelze však říct, že by časopisy z minulého století zmizely. Na policičkách v obchodech tak vedle sebe najdeme staré časopisy s bohatou historií, ale také úplné novinky. Kromě poliček v obchodě můžeme nalézt některá periodika už také v elektronické podobě. Mezi ně patří například dále zmíněný časopis «Филия», «Эскиз» nebo «Веселые картинки». Mezi časopisy, které vychází pouze v tištěné podobě, patří například «Мурзилка», kde však na stránkách najdeme také archiv se staršími, již vydanými čísly. Archiv obsahuje úplně první číslo časopisu z roku 1924, které bylo vydáno v nakladatelství «Рабочая газета». Redaktorem byl tehdy Nikolaj Ivanovič Smirnov. Poslední, tedy nejmladší číslo časopisu, které zde najdeme, je číslo z roku 2006. Nejnovější čísla se do archivu neukládají.

Při výběru periodik jsem se zaměřila především na ty časopisy s bohatší (někdy téměř stoletou) historií. Všechny vybrané časopisy mají vlastní webové stránky, kde najdeme kromě možnosti zakoupení časopisu také další informace. Můžeme zde najít informace o vycházejícím čísle, stejně tak o číslech starších. Většina časopisů na svých webových stránkách seznámí návštěvníky se svou historií, zaměřením, spisovateli a s redaktory.

3.1 Časopis «Мурзилка»

Časopis je věnovaný dětem mladšího školního věku, tedy čtenářům ve věku od 6 do 12 let. Je jedním z těch časopisů, které mají bohatší historii. Vydává se již od roku 1924 a je tak nejstarší ruský stále vycházející dětský časopis.³⁵ V roce 2012 byl zanesen do Guinnessovy knihy rekordů jako časopis pro děti s nejdelší dobou publikace.³⁶ «Мурзилка» vypadal při svém vzniku úplně jinak, než jak ho znají děti nyní.³⁷ Původně

³⁵ Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

³⁶ О Журнале. Журнал Мурзилка [online]. 2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://murzilka.org/o-zhurnale>

³⁷ Кто такой Мурзилка?. Журнал Мурзилка [online]. [cit. 2022-04]. Dostupné z: <https://murzilka.org/ogeroe>

byl Мурзилка pes, jehož páníčkem byl kluk jménem Pét'a.³⁸ Současnou podobu žlutého, chlupatého stvoření dostal hlavní hrdina tohoto časopisu až v roce 1937 od umělce Aminadova Kanevského. V průběhu let se postava lehce měnila a utvářela do podoby, kterou znají děti dnes.³⁹

Časopis je od doby svého vzniku věnován z velké části dětské literatuře, a lze ho tedy nazvat zrcadlem dětské literatury.⁴⁰ V minulém století jeho stránky zaplňovaly pohádky, příběhy a povídky od velkých dětských spisovatelů, jakými byli například Korněj Čukovskij, Samuil Maršak, Eduard Uspenskij nebo Andrej Usačov. Tato tradice se stále drží, a tak i dnes přináší časopis ukázky současné literatury pro děti.⁴¹

Kromě toho na stránkách tohoto časopisu najdou děti zajímavá doplňková cvičení k probíranému učivu. Kromě literárních ukázek, rébusů, hádanek či omalovánek tam děti najdou rubriky jako například: «Прогулка со словами», «Галерея искусств Мурзилки». Kromě toho se děti mohou na webových stránkách časopisu účastnit soutěží. Nejsou to jen literární soutěže, ale také fotografické či výtvarné soutěže, kam děti mohou posílat vlastní obrázky nebo výrobky (například vystřihovánky, různé skládané či lepené výtvary).

3.2 Časopis «Костер»

Další časopis s bohatou historií, který vychází každý měsíc už téměř 90 let, je «Костер». Ten byl založen v roce 1936, a stejně jako předchozí časopis je věnován především literatuře. V každém čísle tak zde nalezneme literární ukázkou. Stejně tak najdeme na jeho stránkách příběhy, povídky, básničky, jejichž autoři jsou sami čtenáři.⁴²

Na stránkách časopisu lze také najít články a rozhovory se zajímavými lidmi. Jako příklad lze uvést rozhovor s novinářem Dmitrijem Dmitrijevičem Čukovským, s nímž byl veden rozhovor v návaznosti na výročí narození jeho pradědečka, velkého dětského spisovatele,

³⁸ Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

³⁹ Кто такой Мурзилка?. Журнал Мурзилка [online]. [cit. 2022-04]. Dostupné z: <https://murzilka.org/ogeroe>

⁴⁰ Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

⁴¹ Кто такой Мурзилка?. Журнал Мурзилка [online]. [cit. 2022-04]. Dostupné z: <https://murzilka.org/ogeroe>

⁴² Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

Korněje Čukovského. Zájemci o historii mohou v časopise nalézt zajímavé eseje, které se sdružují v rubrice «Пётр I». Pokud pak čtenáři tíhnou naopak ke kosmonautice, pak lze na stránkách časopisu nalézt i doporučující články, které se týkají knih na toto téma.⁴³

3.3 Časopis «Юный натуралист»

Především přírodě a jejímu poznání je zasvěcen další časopis, který je na trhu již více než 90 let. Jak již jeho název «Юный натуралист» napovídá, je věnován školákům, kteří se zajímají o přírodu, zvířata a rostliny.⁴⁴

Časopis se plní stálými rubrikami, které přináší informace, postřehy a zajímavosti ze zvířecí říše na souši, ve vzduchu i ve vodě. Tím posledním se zabývá rubrika «Тайны морей и океанов». Ta čtenářům představuje původní obyvatele světových oceánů, nově objevené druhy ryb i vyhynulé tvory. S téměř vyhynulými zvířaty nebo s těmi, jejichž druh je na okraji vyhynutí, seznámí pak školáky rubrika «Красная книга». Tvůrčí činnost pak podporuje «Сделай сам», kde lze najít rady, doporučení a návody na vytvoření vlastních budek pro ptáky, akvárií, záhonků, nebo také vlastní periskop.⁴⁵

3.4 Časopis «Филя»

Novější časopisy, které se nepyšní tak bohatou historií, lze rozdělit na dvě skupiny: naučné, poznávací a zábavné. V druhé skupině najdeme především obrázky, komiksy, příběhy bez hlubšího významu. První skupinu, tedy naučné, zaplňuje velké množství časopisů z nejrůznějších odvětví.⁴⁶

Dětský časopis «Филя» je jedním ze zástupců naučné literatury. Stejně jako výše zmíněný «Костер», tak se i «Филя» zabývá přírodou.⁴⁷ Časopis vznikl v roce 1997 a na jeho stránkách se od té doby objevují kromě básniček a povídek o přírodě také odbornější naučné materiály, které jsou doplněné fotografiemi a vyprávěním přírodovědců.⁴⁸ Kromě toho se v dnešních číslech čtenáři setkávají také s reportážemi ze zoologických zahrad,

⁴³ МАТЮШКИНОЙ, Екатерина. Журнал "Костер" Апрель 2022. Портал для детей Костер [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://www.kostyor.ru/archives/4-22/>

⁴⁴ Наша история. Юный натуралист [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <http://unnaturalist.ru/about/>

⁴⁵ Постоянные рубрики. Юный натуралист [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <http://unnaturalist.ru/pos trub/>

⁴⁶ Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530 Materinstvo.ru>

⁴⁷ Тамtéž

⁴⁸ Филя. Веселые картинки [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <http://veselyekartinki.ru/catalog/filya>

s různými kvízy, ekologickými hrami, ale i s příběhy cestovatelů z nejrůznějších koutů světa. To vše je doplněné krásnými fotografiemi a obrázky.⁴⁹ Kromě toho se také na stránkách časopisu mohou malí čtenáři seznámit s obyvateli různých kontinentů, jejich tradicemi, se zvyky a s legendami, které jsou spojené s přírodou, ve které žijí.⁵⁰

Zajímavostí časopisu je i to, že každé číslo je věnované jednomu konkrétnímu druhu zvířat. Všechny rubriky se tedy v jednom čísle zaměřují stejným směrem. Například pokud je tématem celého časopisu kočičí svět, tak jsou všechny rubriky věnované právě kočkám, a to nejen domácím, ale všem druhům kočkovitých šelem. Tato tematizace se odráží kromě článků a fotografií také v křížovkách a hádankách, které každé číslo doprovázejí.⁵¹

Vedle tohoto časopisu vychází pod stejnou redakcí také humoristický časopis «Веселые картинки». Tento časopis patří mezi starší, ale stále oblíbené dětské časopisy. Vychází jednou za měsíc, stejně jako výše zmíněný časopis «Филя», nebo dále zmíněný časopis «Эскиз», který je taktéž vydáván stejnou redakcí.

3.5 Časopis «Эскиз»

Mezi novější časopisy s více než 20letou historií patří další dětský časopis, který věnuje pozornost umění a všemu, co je s ním spojené. Časopis «Эскиз» vychází od roku 1997, je věnovaný dětem od šesti do 12 let a snaží se u dětí vyvolat zájem o malířství, architekturu, sochařství, nebo také o divadlo či kino.⁵²

Kromě zajímavých informací, článků, vyprávění a poučení je v časopise možné najít i praktická cvičení. Děti na stránkách časopisu najdou nejen užitečné rady a návody, jak si vyrobit vlastní výtvar, jako je například socha. Stejně tak zde naleznou konkrétní zadání s vysvětlením a postupem. Časopis tak lze využít i v hodinách výtvarné výchovy. Mohou zde najít zadání o tom, jak dokončit obraz Vincenta van Gogha s doplňujícími

⁴⁹ Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

⁵⁰ По страницам журнала "Филя." МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ГОРОДА НОВОСИБИРСКА "ЦЕНТРАЛИЗОВАННАЯ БИБЛИОТЕЧНАЯ СИСТЕМА КАЛИНИНСКОГО РАЙОНА" [online]. 2020 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://libhacheva.ru/1375-ro-stranitsam-zhurnala-filya>

⁵¹ Tamtéž

⁵² Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

informacemi o tomto umělci, o jeho tvorbě a životě. Stejně tak se zde děti dočtou, jak funguje míchání barev, jak vytvořit tmavší a jak světlejší odstíny.⁵³

Všechny tyto informace, zadání a úkoly jsou rozděleny do několika stálých rubrik, jako je například: „Mýty a legendy“ («Мифы и легенды»), „Тéma čísla“ («Тема номера»), „Kaleidoskop“ («Калейдоскоп»), „Div světa“ («Чудо света»), „Vynikající práce“ («Мастер-класс»), „Moje kolekce“ («Моя коллекция»), „Azbuka umění“ («Азбука искусства»).

⁵³ БОГДОКУМОВА, В.В. Детский журнал "Эскиз" как пособие для уроков изобразительного искусства и эстетического воспитания. Открытый урок Первое сентября [online]. 2010 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://libhacheva.ru/1375-po-stranitsam-zhurnala-filya>

⁵⁴ Tamtéž

4 Nakladatelství «Пешком в историю»

Vznik knihy je náročný a občas velmi dlouhý proces, za který je zodpovědné nakladatelství. Nakladatelství mohou být státní nebo soukromá, malá nebo velká. Existují nakladatelství, která nejsou nikterak specializovaná a mají jen řadu oddělení. Stejně tak existují vydavatelství, která se specializují jen na jedno konkrétní odvětví literatury. Jedním z nich je i nakladatelství «Пешком в историю». O něm jsem se poprvé dozvěděla během pobytu v Moskvě, kdy mě na toto nakladatelství upozornila vyučující. Doporučila mi to na základě jejich vlastních zkušeností. Zdůraznila pěkné grafické zpracování knih a jejich jednoduché pochopení pro děti.

Moskevské nakladatelství «Пешком в историю» se poprvé objevuje v roce 2011. Nakladatelství se zaměřuje na kvalitní ruskou i zahraniční naučnou literaturu pro děti a mládež. Nakladatelství se snaží vydávat takové knihy, které vezmou humanitní poznání, systematizují ho a přemění složité informace v jednoduché a zábavné poznání pro všechny věkové kategorie.

Nakladatelství založila Jekatěrina Kaširskaja a Jurij Virovec. V rámci nakladatelství nevychází pouze knihy pro mladé čtenáře. S ohledem na různorodou povahu a zaujatost čtenářů nakladatelství nabízí kromě knih a naučných komiksů také stolní hry, dárkové sady, karnevalové kostýmy, které jsou zasvěcené různým historickým obdobím. Interaktivní hry nakladatelství «Пешком в историю» mohou být využívány při oslavách narozenin a při dalších oslavách. Nejedná se tedy pouze o nakladatelství, ale o komplexní komerční projekt.

Název nakladatelství «Пешком в историю» evokuje myšlenku, že knihy jsou zaměřené především na historii. Nicméně nakladatelství vydává stejně tak knihy o biologii, matematice, paleontologii či geologii.

V rámci nakladatelství vycházejí knihy v sériích i mimo ně. Mezi hlavní série nakladatelství «Пешком в историю» patří: Historické série, „Detektiv“ («Детектив»), „Jdeme do muzea“ («Идём в музей»), „Historie Ruska“ («История России»), „Komiksy“ («Комиксы»), „Svět kolem nás“ («Мир вокруг нас»), Světová historie“ («Мировая история»), „Myší dům“ («Мышкин дом»), „Neobyčejné knihy“

(«Необычные книги»)⁵⁵ Každá série pak zahrnuje to nejzajímavější pro děti ve věku od tří do 12 let.⁵⁶

4.1 Historické série – Исторические серии

Různé historické série jsou tvořeny různorodými materiály. Kromě encyklopedií a pohádkových příběhů jsou zde také různé knihy s nejrůznějšími úkoly pro předškoláky i školáky. Patří sem tají deskové hry, modely starověkých staveb, kalendáře nebo již zmíněné historické kostýmy. To vše mohou děti využívat k poznávání historických období. Takto se děti nenásilným a zábavným způsobem učí o životě v minulosti. Čtenáři se poučí nejen o tom, jak pravděpodobně žili jejich vrstevníci v různých historických obdobích, ale také to, jak se oblékali, co se učili ve škole a jaké problémy tehdejší mládež musela řešit.⁵⁷

Mezi historické série, které v nakladatelství vycházejí, najdeme například: «Древний Египет», «Древний Китай», «Древний Крит», «Древний Рим», «Древний Новгород», «Первобытный мир», «Средние века», «Россия при Петре I», «Россия в 1812 году», «Россия в 1917 году»

4.2 Detektivní série – Серия «Детектив»

Jedná se o novou sérii nakladatelství «Пешком в историю», ve které budou vycházet detektivní příběhy pro děti. V roce 2020 byla v této sérii vydána kniha «Элементарно, Ватсон. Призрак лорда Байрона». Tato dětská detektivka v sobě skrývá v podstatě interaktivní hru, kdy se ze čtenáře stává detektiv. Dítě tak samo vybírá, jakým směrem se bude kniha ubírat, jak se bude případ řešit a jak bude vypadat rozuzlení. Na čtenáře čeká devět různých konců, které závisí na jednotlivých volbách čtenáře.

⁵⁵ Пешком в историю. ПроДетЛит [online]. [cit. 2022-10]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9F%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%B2_%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8E

⁵⁶ Издательство «Пешком в историю». *LiveLib* [online]. 2020 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://www.livelib.ru/publisher/5481-peshkom-v-istoriyu>

⁵⁷ Tamtéž

4.3 Historie Ruska – Серия «История России»

Jednou z knih, která v této sérii vyšla, je například kniha historičky Tamary Ejdelman «Наша эра: история России в картах». V knize je ukázána historie Ruska od přijetí křesťanství až do 20. století. Celá tisíciletá historie je čtenářům předkládána pomocí map a piktoqramů. Celé ruské dějiny jsou zobrazovány v kontextu světových dějin a dávají tak možnost čtenáři lépe pochopit provázanost ruských a světových dějin.

4.4 Komiks – Серия «Комикс»

Naučné komiksy představují nejnovější směr, kterým se nakladatelství vydalo. Ve snaze nabídnout mladým čtenářům i jejich rodičům co možná nejvíce různorodých knih se nakladatelství obrátilo k vydávání dnes tak populárních komiksů. I zde se dbá na přesnost a správnost uvedených informací.

4.5 Série „Svět kolem nás“ – Серия «Мир вокруг нас»

Série knih je zaměřena různými směry a odkrývá dětem tajemství nejrůznějších jevů a věcí, které kolem sebe v dnešním světě mohou zpozorovat. Knihy děti seznamují s přírodou, přírodními vědami, s nekonečným vesmírem, se zákonitostmi věd, s chápáním času a samozřejmě s novými technologiemi.

4.6 Série „Dům myšek“ – «Мышкин дом»

Je to série, která je vytvořena Karinou Schapman. Holandská spisovatelka a umělkyně vytvořila celou sérii «Мышкин дом». Tato série byla přeložena do více než dvaceti jazyků. Nakladatelství «Пешком в историю» se zasloužilo o překlad do ruštiny. Jeho zásluhou nyní znají příběhy myšek Sammiho a Julie také ruské děti.

4.7 Série „Neobyčejných knih“ – Серия «Необычные книги»

V této sérii vycházejí knihy, které představují nový formát současných encyklopedií a jsou napsané s ohledem na mezivědní vazby. Vybraná témata jsou zde rozebírána z pohledů různých vědních oborů, jako je např. astronomie a fyzika, biologie a historie, mytologie a geografie. Ruské i světové dějiny jsou představeny v pestrých obrázcích,

piktogramech, mapách a časových osách. V této sérii vyšla například kniha «Время! Вечное путешествие». Jedná se o zajímavě ilustrovanou knihu, která seznamuje děti s tématem času, s jeho vnímáním, rozlišováním a chápáním v různých obdobích. Například zde najdeme seznámení s různými kalendáři – Juliánským a Gregoriánským. Vysvětluje se zde dětem, proč se neshoduje měsíc v kalendáři s měsíčním cyklem na obloze. Děti se tam dočtou i o úplných začátcích měření času, jakými způsoby měřili lidé čas v minulosti, jak vznikaly první hodiny apod.

V nakladatelství také vycházejí knihy mimo série. Jsou to často knihy velkého formátu, plné barevných a názorných ilustrací. Jsou to především knihy o vědě a technice, o zvířatech a rostlinách. Patří sem například: «Метро на земле и под землёй. История железной дороги в картинках», «Встречаем по одежке: всемирная история костюма для детей», «Знакомьтесь, математика!», «Когда боги были детьми: античные истории», «Глаза в глаза. Как животные видят мир», «На дачу! История загородной жизни». Takже вне серий vyšli unikální knihy: «Не хочу учиться! История школ в России», «Вкусная история: путешествие фруктов и пряностей из далёких стран», «Почему читать — это весело?», «Это футбол! Игра, изменившая мир. 160 безумных лет»

Na vydání knih se podílí velké množství odborníků – kromě samotných autorů se do práce zapojují také například dětské psychologové, kteří dohlížejí na správné předávání informací a na jejich vhodnost pro jednotlivé věkové kategorie. S nakladatelstvím mimo jiné spolupracuje také velké množství muzeí, která poskytují exponáty, jejichž fotografie se objevují v knihách.

Nakladatelství spolupracuje s nadacemi, účastní se festivalů, výstav knih, představuje své knihy na veletrzích. V roce 2019 bylo pět knih tohoto vydavatelství vybráno na Mezinárodní výstavu «Рисованные миры: 1001 выдающаяся детская книга». Tuto výstavu připravil tým odborníků pod vedením Grazie Gotti, kurátorky knižního veletrhu v Bologni. Zúčastnilo se jí 33 zemí.⁵⁸ Knihy jsou rozděleny do několika kategorií, jako jsou například: „Knihy pro nejmenší“, „Knihy beze slov“, „Knihy-obrázky“, „Umění, architektura a design“.⁵⁹

⁵⁸ Рисованные миры. Познавательные детские книги на ММКВЯ. *Лабиринт* [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.labyrinth.ru/child-now/risovannyye-miry/>

⁵⁹ 1001 выдающаяся детская книга со всего мира. *МЕРОПРИЯТИЯ НА ММКВЯ 2020* [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <http://micbf.mibf.info/1001>

Mezi těchto pět knih patří: «Футбол: игра, изменившая мир», «На дачу! История загородной жизни», «Математика. История идей и открытий», «Книга холод, льда и снега», «Фантастические животные со всего света».

5 Současná ruská dětská literatura

Stejně jako literatura pro dospělé, tak i literatura pro děti procházela změnami a vývojem. Tento vývoj je specifický pro každou jednotlivou zemi, neboť závisí na mnoha faktorech. K největšímu rozmachu dětské literatury dochází v Rusku ve 20. století. Není tedy divu, že nejdůležitějším faktorem, který vytvářel ruskou dětskou literaturu, byla politická situace.

Literatura byla stejně jako ostatní odvětví kultury podřízena politické propagandě a nárokům politických stran na správnou výchovu člověka. Tento ideologický nátlak se nejvíce začal projevovat ve 20. letech a provází vývoj dětské literatury několik desítek let.

Navzdory těžkým literárním podmínkám a nedostatku svobody se v ruské dětské literatuře objevila jména, která jsou známá dodnes. Jsou jimi velikáni dětské literatury, kteří byli právem dáváni za vzor a jejichž díla se dodnes vydávají a jsou oceňována řadou literárních kritiků. Mezi taková jména patří například Korněj Čukovskij nebo Samuil Maršak. Jejich díla stále najdete ve všech knihkupectvích.⁶⁰

Útlum dětské ruské literatury přichází v 90. letech minulého století, kdy se znovu začínají hledat cesty k uchopení dětské literatury bez nutnosti držet se pravidel a vzorů, které platily v době Sovětského svazu.⁶¹

V současné době se dětská literatura velmi mění. Setkáváme se s nejrůznějšími žánry, styly a způsoby, jak literaturu pro děti dětem co nejvíce přiblížit. Nemluvím zde pouze o tvorbě pro děti jako takové, ale i o všech soutěžích, eventech a internetových stránkách, které mají za cíl pomoci zorientovat se v množství nových knih, které se vydávají pro děti a jejich rodiče.

Stejně jako v minulém století, tak i v současnosti máme autory, kteří jsou velmi významní a jejichž díla získávají mnohdy mezinárodní ohlasy. Mezi tyto známé současné autory patří například Tamara Vitaljevna Michejeva, které jsem věnovala zvláštní kapitolu. Dále pak jsou to jména jako Marina Aromštam nebo Tamara Krjukova. První zmíněná Marina

⁶⁰ ХЕЛЛИМАН, Бен. *Сказка и быль. История русской детской литературы*. Москва: Новое литературное обозрение, 2016. ISBN 978-5-4448-0464-3.

⁶¹ MATOUŠKOVÁ, Julie. *Tvorba Tamary Michejevové v kontextu současné dětské ruské literatury*. Plzeň, 2016. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sováková Jana, PhDr. CSc.

Aromštam je dětská spisovatelka, jejíž nejznámější knížka „Когда отдыхают ангелы“, byla přeložena například také do litevského jazyka pod názvem „Kil ilsis angelai“. Tato povídka přinesla autorce velkou slávu, v roce 2008 se povídka stala nositelem Národní dětské literární ceny (Национальная детская литературная премия) „Заветная мечта“. Stalo se tak na základě hlasování malých čtenářů. Kromě úspěchu v roce 2008 byla povídka „Когда отдыхают ангелы“ zařazena na seznam výjimečných dětských knih „Белые вороны“.⁶² „Белые вороны“ je katalog nejlepších knih pro děti a mládež z celého světa. Seznam, který sestavují odborníci specializující se na konkrétní jazyk (jazykovou skupinu), obsahuje 250 knih v 40 jazycích z 60 různých zemí světa.⁶³

Druhá zmíněná autorka – Tamara Krjukova – je další známou dětskou autorkou. Tato autorka stojí za zmínku například i proto, že její dílo «Сказки Дремучего леса» bylo přeloženo i do češtiny pod názvem „Pohádky z kouzelného lesa“. Tato kniha je jedinou knihou této autorky, která u nás vyšla. Bylo to v roce 1996 v nakladatelství Junior, s.r.o. Kniha byla přeložena Karlem Blažkem a byla doplněna poutavými ilustracemi Natálie Sokolové. V městských dětských knihovnách je její výtisk stále vyhledávanou a čtenou knížkou. Za dobu, kdy je výtisk k dostání v dětské knihovně, byla kniha vypůjčena téměř stokrát. Kniha od té doby však nebyla vydána znovu a v navštívených knihkupectvích jsem ji nenašla. Při prohlídkách knihkupectví jsem našla jen velmi malé množství ruských knih, které byly přeložené do češtiny. Jednou z nich je například kniha Korněje Čukovského „Doktor Bolito“. Nejnovější vydání této knihy bylo v roce 2022 s ilustracemi Josefa Lady. Knihu opět vydalo nakladatelství Euromedia Group. Nedostatek ruských knížek, přeložených do češtiny, však neznamená jejich nedostatek na českém knižním trhu. Ruské dětské knížky a knížky pro dospívající jsou k dispozici v knihovnách nebo v internetových obchodech jednotlivých knihkupectví. Mezi novější

⁶² Аромштам Марина Семёновна. In: *Всероссийская энциклопедия детской литературы* [online]. 2021, 24 января 2021 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z:

https://prodetlit.ru/index.php/%D0%90%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%BC_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%91%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0

⁶³ Белые вороны. *Всероссийская энциклопедия детской литературы* [online]. 29. 6. 2020 [cit. 2021-4-15]. Dostupné z:

https://prodetlit.ru/index.php/%D0%91%D0%B5%D0%BB%D1%8B%D0%B5_%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B#:~:text=%D0%92%202018%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83%20%D0%B2%20%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D0%B9,%2D%20%D1%81%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8!%C2%BB%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B8%20%D0%91%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B9%2C%20%2%AB%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%B0%D1%82%D1%8B%D0%B9

knihy, které s u nás objevily, patří knížky ruské spisovatelka Iriny Valerjevny Guriny. Jedná se o knížky „Pohádky od potůčků“ a „Pohádky o zvířátkách“. První z nich vyšla v roce 2017 v nakladatelství Junior s.r.o., o překlad se postarala Daniela Řezníčková. Tato knížka je doplněna pestrými ilustracemi Olgy Suncovové, které velice příhodně doplňují text. Druhá knížka této autorky „Pohádky o zvířátkách“ byla vydána nakladatelstvím CPress v roce 2019. Obě knížky jsou k dostání v dětských odděleních městských knihoven. V porovnání s knížkou od Tamary Krjukové jsou tyto dvě knížky v navštívené knihovně oblíbenější a v současné době více čtené.

Mezi další známá jména, jejichž díla jsou k dostání v českém jazyce, patří například Igor Petrovič Nosov. V jeho knížkách se setkáváme opět s Neználkem při nových dobrodružstvích. První příběhy o Neználkovi u nás byly vydány v roce 1957 a byly to „Neználkovy příhody“, jejichž autorem byl Nikolaj Nikolajevič Nosov. Kniha byla vydána ve Státním nakladatelství dětské knihy v Praze. Autorova tvorba se však vydává i nadále, nejnověji byla opět vydána v roce 2017. Tentokrát to byla kniha „Neználek na měsíci“. Ta vyšla v pražském nakladatelství Knižní klub v překladu Milana Korejse a ilustracemi Jaromíra Zápala. Novější příběhy Neználka, které napsal již zmíněný Igor Petrovič Nosov, jsou u nás k dostání dva. Jedním je „Neználkův ostrov“, který byl vydán v roce 2016 opět v nakladatelství Knižní klub. Druhá kniha „Neználek v Kamenném městě“ byla u nás vydána dvakrát: jednou v roce 2010, nověji v roce 2018. Obě dvě díla byla ilustrována Marcelou Walterovou na motivy ilustrací Jaromíra Zápala. O překlad se postaral Milan Dvořák. Zajímavé je, že kniha „Neználkův ostrov“ u nás vyšla až deset let po vydání v Rusku, oproti tomu již zmíněná knížka „Neználkovy příhody“ u nás vyšla pouhé tři roky po vydání v Sovětském svazu. To může poukazovat i na současnou situaci na knižním trhu, kdy se k nám dostávají ruské překlady se značným zpožděním.

6 Tamara Michejeva

Tamara Micheeva je nadějná ruská dětská spisovatelka, pocházející z Jižního Uralu, konkrétně z města Ust'-Katav. Narodila se 26. února 1979 jako druhé ze tří dětí. Otec pracoval v továrně, matka pracovala v místním Domě kultury jako režisérka v divadle, kam Tamaru často brávala. Malá Tamara tak byla od malička přítomna na zkouškách a představeních, která se v divadle konala. Čas strávený v divadle se odrazil i v její tvorbě. Například její povídka «Алька» vypráví právě o čase, který strávila ona sama v Domě kultury.⁶⁴ Jedná se o krátkou povídku o malé holčičce a o tom, jak vypadal jeden takový den v divadle po boku maminky režisérky. Příběh je vyprávěn ve třetí osobě, ale očima malého dítěte, a tedy i popisy věcí a lidí jsou psány tak, jak to vnímá dítě.

Mezi další momenty, které měly na spisovatelčinu tvorbu vliv, můžeme zařadit také čas, který strávila na dětských táborech, nejdříve jako dítě, později jako vedoucí. Například její dílo «Асино лето» se odehrává právě na letním táboře.⁶⁵

Spisovatelství se u ní objevil již v dětství. V domě, kde bydleli, byla krásná knihovna, ale sama autorka přiznává, že čtení nebylo její silnou stránkou. Mnohem jednodušší pro ni bylo příběhy vymýšlet a vyprávět než číst. Avšak stát se spisovatelkou nebyl od začátku sen mladé autorky. «Я мечтала собрать всех бездомных собак и выступить с ними в цирке. Дрессировщиком работать. Или воздушным гимнастом. Или хорошо бы еще стать океанологом! Или тренером дельфинов»⁶⁶ Některé z jejích snů či tužeb můžeme najít i v knihách. Zatímco vztah ke psům bez domova nám ukazuje povídka «Тай», delfini hrají důležitou roli v jiné knížce Tamary Michejevy, a to je kniha «Лысий остров».

Své první dílo napsala Tamara v době, kdy jí bylo pouhých osm let. Bohužel její prvotní tvorba se nedochovala, neboť ji sama spisovatelka v období dospívání zničila.⁶⁷ Jednalo se o povídku, kterou psala jako školní práci. Sama autorka si nevzpomíná, o čem přesně povídka byla. Byl to však první projev autorčiny touhy psát příběhy.⁶⁸ První publikovaná

⁶⁴КАПИТАНОВА, Н.А. Михеева Тамара Витальевна. Литературная карта Челябинской области [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://litkarta.chelreglib.ru/persons/writers/miheeva-tamara-vitalevna/>

⁶⁵ Tamtéž

⁶⁶ Tamtéž

⁶⁷ Tamtéž

⁶⁸ MATOUŠKOVÁ, Julie. *Tvorba Tamary Michejevové v kontextu současné dětské ruské literatury*. Plzeň, 2016. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sováková Jana, PhDr. CSc.

povídka se tak datuje k roku 2000 a vyšla v novinách «Свободные диалоги». Byla to krátká povídka «Тай».⁶⁹ Příběh vypráví o vztahu dětí k nalezenému psovi, kterému říkali Taj. Tato krátká povídka je psaná v ich-formě a je vyprávěná třináctiletou dívkou.

Nedlouho poté následovaly první knihy «Лысий остров» a «Две дороги – один путь», vydané nakladatelstvím «Римиз». Obě knihy byly vydány v roce 2005, o několik let později byly reeditované. «Лысий остров» tentokrát vyšel pod názvem «Дети дельфинов» v nakladatelství «КомпасГид».

Později, v roce 2008, vychází další dvě novely «Асино лето» a «Летние истории». V obou případech zde můžeme vidět vliv, který na autorku měly letní dětské tábory, kterých se účastnila. Zatímco «Летние истории»⁷⁰ jsou krátké povídky s jednotným motivem – děti, vedoucí a vztahy na dětském letním táboře, «Асино лето» vypráví jednotný a ucelený příběh. Kniha «Асино лето» je rozdělena na dvě části. První vypráví o tom, jak Ася přijela na svůj první tábor. Vypráví se o jejích setkání s dětmi, s vedoucími, ale i s kouzelnými bytostmi. První část knihy nám poskytuje představu o tom, jak tábor vypadá, jaké tam jsou vztahy, představuje nám hrdiny, se kterými se budeme setkávat. Vypráví nám o dobrodružstvích, která Ася zažívá. Druhá část knihy je oproti té první daleko více vážná a střízlivá. Dochází ke zranění a málem smrti jednoho chlapce, a zodpovědná se za to cítí právě Ася. I to je důvod, proč se s pomocí svých kouzelných i lidských přátel snaží svého kamaráda, kterému přezdívají Kukumber, zachránit.

«Асино лето» bylo zařazeno do Federálního cílového programu (Федеральную целевую программу) «Культура России».⁷¹ *Účelem Programu je vytváření podmínek pro zvyšování dostupnosti, kvality a rozmanitosti poskytovaných služeb v oblasti kultury a umění, zajištění možnosti realizace kulturního a duchovního potenciálu každého jednotlivce, modernizace systému uměleckého vzdělávání, ochrana a popularizace kulturního dědictví národů Ruska.*⁷² Stejně jako v předchozích případech, tak i «Асино

⁶⁹ КАПИТАНОВА, Н.А. Михеева Тамара Витальевна. Литературная карта Челябинской области [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://litkarta.chelreglib.ru/persons/writers/miheeva-tamara-vitalevna/>

⁷⁰ Tamtéž

⁷¹ Tamtéž

⁷² Об утверждении федеральной целевой программы «Культура России (2012–2018 годы)». Правительство России [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <http://government.ru/docs/28660/>

лето» bylo vydané ještě několikrát s různými ilustracemi. Například v roce 2013 doprovázely příběh ilustrace Káti Tolsté, v roce 2018 to byly ilustrace Olgy Brezinské.⁷³

Všechny výše uvedené knihy, tedy: Две дороги – один путь», «Лысый остров», «Асино лето», «Летние истории», napsala autorka v době svých studií v Literárním institutu M. Gorkého. Napsané knihy a léta strávená na pedagogické fakultě ji přesvědčily o tom, že její srdce směřuje k dětské literatuře. Po ukončení studií se Tamara vrátila na Ural jako učitelka na základní škole. Ačkoliv se snažila skloubit spisovatelskou činnost s prací ve škole, nakonec si musela vybrat. Rozhodla se proto naplno věnovat práci spisovatelky. „*S pedagogickou prací jsem se nakonec musela rozloučit, protože sloučit pedagogickou a spisovatelskou činnost je pro mě těžké. Když jsem učila ve škole, všechny moje myšlenky, emoce i síly se soustředily na děti a vyčerpávaly se natolik, že na tvorbu mi téměř nezůstal čas ani vnitřní oheň.*“⁷⁴

Tamara Micheeva je dětská autorka, ale v jejích knihách si každý najde to, co je mu blízké. Zatímco «Жили-были карандаши» je knížka, která je věnovaná dětem od tří let, tak knížka «Не предай меня!» je určená spíš pro mládež a starší čtenáře. Kniha «Асино лето» a «Дети дельфинов» uchvátí celou rodinu a «Легкие горы» oceňují především literární kritici.⁷⁵

6.1 Tvorba Tamary Michejevy

Ve vybraných knihách Tamary Michejevy se nesetkáváme s uvedením přímo do děje, nýbrž s postupně se rozvíjející zápletkou. Postupný, ale velice propracovaný rozvoj děje je jedním ze společných rysů všech knih, které jsem od této autorky četla. Čtenář se neocitne uprostřed děje hned na první stránce, naopak chvílemi přemýšlí, co bude vlastně skutečnou zápletkou celé knihy. Nejvíce je tento postupný rozvoj znatelný v knize «Асино лето». Zde se setkáváme s řadou malých drobných epizod a příhod, zatímco až v půlce knihy najednou dochází ke skutečnému problému. Domnívám se, že až v této

⁷³ Михеева Тамара Витальевна. ПроДетЛит [online]. [cit. 202-10-15n. 1.0]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D0%A2%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%92%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

⁷⁴ MATOUŠKOVÁ, Julie. *Tvorba Tamary Michejevové v kontextu současné dětské ruské literatury*. Plzeň, 2016. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sováková Jana, PhDr. CSc.

⁷⁵ БОГАТЫРЁВА, Наталья. Михеева Тамара Витальевна [online]. [cit. 202-10-15n. 1.0]. Dostupné z: <http://chitaem-vmeste.ru/reviews/articles/solnechnyj-pisatel-tamara-miheeva>

části se dostáváme k jádru celé knihy. Tato kniha je proto jednou z těch, které později přiblížím.

Kromě postupného rozvíjení dějové linky jsou knihy Tamary Michejevny spojeny ještě jedním, pro mě zajímavým, znakem. Ten se týká postav – tedy jednotlivých hrdinů. V jejich knihách se prakticky nesetkáváme se zlem, které by bylo zastoupeno konkrétní postavou. Dá se říct, že v knihách chybí čistě záporné postavy. Setkáváme se tam s jednotlivci, kteří se nechovají dobře, a máme pocit, že ponесou onen osud záporných postav. Většinou se však jedná o dobré a kladné postavy, které mají nějaký problém, prošly si nepříjemnostmi a jejich špatná stránka zvítězila nad jejich smyslem pro dobro a spravedlnost.

Jedním ze zajímavých společných znaků, kterých jsem si při čtení knih všimla, byla často nepříjemná a závažná témata, která by se na první pohled mohla zdát pro děti nevhodná. V několika knihách se objevují problémy sirotků, kteří ztratili své rodiče. Ne vždy je jasné, jak osiřeli. Jsou zde zmíněné atentáty, smrt, vraždy, šikana a rasismus. Ačkoliv vím, že je důležité o těchto tématech psát, překvapilo mě, jak lehce je autorka do svých příběhů zapojila.

Kromě společných znaků obrátím pozornost také k tématům. Ta jsou vesměs různorodá. Autorka píše příběhy z reality – například «Легкие горы», kde se nesetkáme s žádným nadpřirozeným stvořením, s ničím, co by nebylo reálné. Proti tomu můžeme postavit dílo, které jsem již zmínila, «Асино лето». To, ačkoliv se odehrává v reálném světě, je plné nadpřirozených a kouzelných bytostí. Objevují se zde kouzla, zázraky, nadpřirozené i kouzelné bytosti. Někde mezi těmito dvěma knihami leží třetí knížka, kterou bych ráda zmínila, a to jsou «Дети дельфинов». V tomto díle se setkáme s kouzelnými bytostmi, stejně jako v předchozí knížce, ačkoliv v menší míře. Přesto jsem měla pocit, že tento příběh stojí mezi reálným a kouzelným světem. Navzdory kouzelným bytostem působí knížka díky zmínkám o atentátu, vytvoření a zneškodnění bomby a díky obětním rituálům, velice realisticky, chvílemi bych řekla, že až surově.

Stejně tak se liší v tom, o čem je celá kniha nebo povídka – autorka píše o přátelství, o prvních láskách, o vztazích mezi vrstevníky a o vztazích v rodině.

Jednou z knih, které bych ráda přiblížila, je knížka «Легкие горы». «Легкие горы» je povídka vydaná v roce 2012, které byla oceněna nejen čtenáři, ale i kritiky. Sama autorka se k této knížce vyjadřuje takto: „*Tahle knížka je o dívce Dině, kterou si vzali z dětského*

domu do velké rodiny. Ale já chci říct, že tato knížka není o adopci, ani o osiřelosti. Tahle kniha je o rodině. O tom, jak je důležité mít rodinu, jak je důležité starat se jeden o druhého, milovat, chápat a odpouštět...“⁷⁶ Dílo se odehrává převážně v městečku jménem Lesnogorsk. Můžeme zde najít podobnosti s autorčiným rodným městem Ust'-Katavem, a to včetně Kulturního domu, který malá Dina navštěvuje. Kniha je napsána převážně pro střední školní věk. Není cenná pouze tématem, které tam je rozpracováno, ale také jazykem. „Už je to dlouho, kdy se v naší dětské literatuře objevil tak živý a názorný ruský jazyk.“⁷⁷ Není tedy divu, že za toto dílo obdržela Tamara Micheeva cenu Pavla Bažova.⁷⁸ Na rozdíl od výše zmíněných literárních ocenění tato cena nespadá do kategorie dětské literatury. Cena, které říkají také „uralská nobelovka“, se uděluje již od roku 1999. Účelem Ceny Pavla Petroviče Bažova je podporovat moderní literaturu, rozvíjet tradici ruské klasické literatury a posilovat autoritu literatury uralské oblasti v kontextu moderního literárního života v Rusku. Cílem je také hledat nové talenty v oblasti literatury, rovněž pak i přilákat čtenáře a zájem veřejnosti o moderní literaturu Uralu.⁷⁹

V díle se setkáváme s malou holčičkou Dinou, která je v dětském domově a na svou pravou maminku si vlastně ani nepamatuje. Dinku si ještě jako malou holčičku (zhruba ve věku 5–6 let) vezmou její adoptivní rodiče a Dinka se tak dostává do nové rodiny. Učí se žít mimo dětský domov. Její život ale není od té chvíle jako v pohádce, a není to knížka, kde by následovalo jedno dobrodružství za druhým. Autorka zde popisuje skutečné problémy, se kterými se takové dítě i celá rodina potýká, když do ní přichází dítě z dětského domova. Od úsměvných příhod s oslazeným nebo neoslazeným čajem přechází autorka k mnohem vážnějším problémům. Patří mezi ně například odchod otce, který se s adopcí nevyrovnal, stěhování do jiného města, seznámení s rodinou, trávení času u babičky, protože maminka musí být v práci. Příjemné i nepříjemné zážitky – všechny jsou psané pohledem malého dítěte.

Celá kniha je psaná jednoduchým jazykem. Autorka člení text do jednotlivých kapitol a velkého množství krátkých odstavců, což vytváří dojem velmi přehledného a rychle

⁷⁶ КАПИТАНОВА, Н.А. Михеева Тамара Витальевна. Литературная карта Челябинской области [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://litkarta.chelreglib.ru/persons/writers/miheeva-tamara-vitalevna/>

⁷⁷ Tamtéž

⁷⁸ Tamtéž

⁷⁹ ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНАЯ ЛИТЕРАТУРНАЯ ПРЕМИЯ им. Павла Петровича Баждова [online]. 2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://premiya-bazhova.ru/>

plynouceho textu. Zároveň je v knížce použito velké množství přímé řeči. Věty v rámci dialogů jsou většinou krátké. To můžu ukázat na příkladě:

– *Бери, бери, – кивнула та.*

Бабушка Тася сладкого мало ест. Полконфетки утром за чаем, полконфетки вечером.

Динка как-то спросила:

– *Почему ты конфеты не ешь?*

– *Как не ем? Ем.*

– *Ты не так ешь. У тебя вазочка на столе три дня полная стоит.*

Бабушка Тася сказала сквозь улыбку:

– *Привычки нету.*

И объяснять ничего не стала...⁸⁰

Věty v odstavcích jsou často naopak obsáhlejší a delší. Někdy je celý odstavec tvořen jednou dlouhou větou: „...*Это был чужой запах, детдомовский, сиротский, в нем не было ничего от дома и радости, но ей не с кем было больше поделиться своим непрекращающимся горем, и она ходила везде с этим зайцем, спала с ним и сажала на колени, когда приезжали артисты...*“⁸¹

Knížka je psaná velice pěkně, ačkoliv jsem z ní cítila lehký nádech deprese, smutku. Nejsem si jistá, zda by dětský čtenář uvažoval stejně a zda by jeho pocity také byly smíšené. Kniha byl velmi hezká a navzdory těžkostem a jakémusi negativnímu stínu, který se vznáší nad celým příběhem, se autorce podařilo zajistit pro malou hrdinku šťastný konec. Kniha není ukončená, jak bývá zvykem, vyřešením a rozuzlením nějaké velké zápletky. Jedním z důvodů je to, že v této knize opravdu jeden velký příběh chybí. Je to spíše složenina z jednotlivých menších příběhů, které se postupně spojují dohromady. Dalším důvodem je, že ukončení, které přichází, se sice zdá jako happyend, ve skutečnosti by to však také mohl být začátek dalšího pokračování. Šťastný konec zahrnuje totiž dva momenty. Prvním je návrat otce, který se konečně smířil s adopcí malé Dinky a je ochotný, a především schopný ji přijmout. Druhý moment vidím právě v tomto

⁸⁰ МИХЕЕВА, Тамара. *Легкие горы* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/proza/povesti/265668-tamara-miheeva-legkie-gory.html>

⁸¹ Tamtéž

návratu, kde pro Dinku vlastně začíná další fáze jejího života. Návrat otce je po takovém období jistě zásadní změnou, která by klidně stačila na další knihu.

Další knihou, kterou bych ráda zmínila, je knížka «Дети дельфинов». Hlavní postavou této knížky je chlapec, který se jmenuje Serjoža, ale přezdívají mu „Lístek“. K němu se připojují sourozenci Roska a Maxim. Tito dva sourozenci mají každý trochu jinou osobnost. Roska se snaží i po životní tragédii zůstat pozitivní a veselá, Maxim je mlčenlivější a zamyšlenější. Zároveň je Maxim nejchytřejším z tohoto trojlístku hlavních hrdinů.

Děj se odehrává na ostrově, který naši tři hrdinové postupně objevují a zjišťují, že kromě vědeckých pracovníků žijí na ostrově také Anulejci. Díky nim pak přichází řada dobrodružství, nových záhad, a v neposlední řadě také boj o vlastní přežití a zneškodnění bomby.

Na rozdíl od předchozí knížky, která postrádala hlavního antagonistu, je tento příběh jedním z těch, kde takovou postavu můžeme vyčlenit vlastně bez problémů. Touto postavou je Igor. Ten se sice zpočátku jeví jako dobrý člověk, postupně se však ukazuje, že on je největší zlo, které na ostrově je. To je také jeden z důvodů, proč se domnívám, že je dobré tuto knihu zmínit. Jak jsem již zmínila výše: Tamara Michejeva nemívá ve svých dílech čistě zlé postavy. V této knížce však je zlo naprosto hmatatelné a skutečně až životu nebezpečné.

Také díky tomuto výraznému kontrastu mezi dobrem a zlem je podle mě kniha tak pohlcující. Knížka je psaná velmi poutavě a má zajímavý námět. Je určena starším dětem a na jejím obsahu je to znát. Jsou zde různé zápletky, vyvolávání vzpomínek, kde se mísí současnost a minulost. Postupné objevování důležitých informací a skládání jednotlivých kousků záhady dohromady určitě upoutají každého, kdo knihu začne číst. Nicméně pro mladší čtenáře by se mohla kniha podle mého názoru zdát trochu zmatená. Dalším důvodem, kvůli kterému nevím, zda bych knihu doporučila mladším čtenářům, je skutečné zlo a popis „obětí“, tedy vraždy pro vyšší dobro společnosti. Ačkoliv je toto v knize uchopeno velice pěkně a vše je naprosto nenásilně zasazeno do celého příběhu, nejsem si jistá, zda to není pro děti až příliš tvrdé.

Naproti tomu jako poslední bych se ráda vrátila již ke zmíněné knížce «Асино лето».

Jak již bylo řečeno, tato knížka vypráví příběh Asji, která přijela na letní tábor a zažívá jedno dobrodružství za druhým. Kniha je velice dobře napsaná a je nejspíš nejlepší, kterou jsem od této autorky četla. S tím se podle jednotlivých recenzí a ocenění ztotožňuje více lidí: „*Tahle pohádka, pokud nepřesáhne moje osobní TOP "nejlepší knížky pro děti 10–12 let", tak určitě vstoupí do první trojky. Čte se velmi snadno a kniha není vůbec jednoduchá, má mnoho dobrodružství, zajímavých hrdinů, postav – je to nádherná pohádka o přátelství a vzájemné pomoci... Těžko se mi hledají slova, která by tuto knihu přesně popsala. Takže jen doporučuji přečíst. Pohádka je vhodná pro chlapce i dívky. Moje kluky tento příběh zaujal. A po přečtení knihy si nejstarší syn zoufale přál jet na letní tábor.... pokud chcete dát svému dítěti rádce na léto, tak se pusťte do čtení příběhu ještě před letními prázdninami :))*“⁸²

Kniha je velice dobře rozdělena a každá část má podle mého názoru svůj význam. Zatímco druhá část knihy je ucelený příběh o zranění a vyléčení chlapce s přezdívkou Kjukumber, první část je rozdělena do jednotlivých a mnohdy krátkých epizod. Ty k seznámení čtenáře s jednotlivými bytostmi. Stejně jako hlavní hrdinka Asja, tak i čtenář se zde seznamuje s různými kouzelnými, nadpřirozenými bytostmi, které ve druhé půlce knihy hrají důležitou roli. Autorce se tak podařilo vyhnout se jedné nepříjemnosti, se kterou se setkávám v jiných knihách. A to situaci, kdy je příběh, v průběhu hlavní dějové linky, tedy při řešení problémů, „pozdržen“ kvůli vysvětlování a seznamování s bytostmi, jejich schopnostmi, důvody jejich života apod. Zde autorka vše velice pěkně vylíčila a vysvětlila při krátkých, zdánlivě nevýznamných epizodách, a poté se mohla již plně soustředit na děj a s jednotlivými bytostmi zacházet jako s běžnými postavami.

Kromě dějové linky se autorka zaměřila na vztahy mezi vrstevníky. Asja přijíždí na tábor s jistou dávkou nelibosti a neochoty se jakkoliv začlenit do kolektivu. Jako první se tak spřátelí nikoliv s dětmi svého věku, ale právě s kouzelnými bytostmi, konkrétně se skřítky (гномы). V první chvíli to vede k její další „izolaci“ od ostatních dětí. Nicméně navzdory tomu, že se Asja daleko snáze spřátelí s jednotlivými bytostmi, než aby se spřátelila s dětmi, se její postavení mezi dětmi postupně mění. Asja získává přátele a dobré kamarády. Ve druhé polovině knihy se pak společnými silami dětí i kouzelných bytostí podaří zachránit Kjukumbera.

⁸² Годовёнок. Рецензия на книгу «Асино лето» Тамара Михеева [online]. In: . 2019 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.labirint.ru/reviews/show/1896604/>

Popis vztahů v tomto díle, jejich vývoj a změny jsou velice zajímavé. Domnívám se, že právě to je důvod, proč je kniha tak velmi oblíbená. Kromě poutavého příběhu je skutečně velice dobře vykreslen vývoj vztahů. Je však třeba podotknout, že ze začátku byl právě postoj hlavní hrdinky to, co se mi na knize vlastně nelíbilo. Měla jsem pocit, že autorka souhlasí s hlavní hrdinkou v jejím úmyslu se izolovat a nechutí se jakkoliv zapojit do oddílu. Postupně však, jak se měnila hlavní hrdinka, její postoj k ostatním dětem, změnil se i můj názor na knížku a stala se jednou z nejlepších, které jsem od této autorky četla. Autorce se zde podařilo přesně zachycovat jednotlivé momenty, kdy se děti sblížovaly. K tomu sloužily rozhovory, které se zdály být nepodstatné, ale vedly k tomu, že se Asja začala zajímat o oddíl, a kde se naopak děti z oddílu snažily porozumět jí.

Vybrané knížky jsou určeny starším dětem ve věku od 10 let. Tamara Micheeva publikuje i knížky pro mladší školní věk – «Бельчонок Тинки» «Жили-были карандаши» «Тиграш» «Шумсы – хранители деревьев»⁸³ – příběhy o malých stvořeních, která žijí na stromech a starají se o ně. Na oplátku dostanou od stromů přístřeší a domov. Шумсы se však neobjevují jen v příbězích pro maličké, ale setkáme se s nimi i v knihách pro starší čtenáře, jako je například knížka «Асино лето».⁸⁴

⁸³ КАПИТАНОВА, Н.А. Михеева Тамара Витальевна. Литературная карта Челябинской области [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z: <http://litkarta.chelreglib.ru/persons/writers/miheeva-tamara-vitalevna/>

⁸⁴ Михеева Тамара Витальевна. ПроДетЛит [online]. [cit. 2022-10-15n. 1.0]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D0%A2%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%92%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

7 Závěr

Na začátku své práce jsem se velmi obávala jedné věci. Tou byl nedostatek zdrojů, neboť jsem se rozhodla pro téma ze současnosti. Obávala jsem se, že kvůli tématu, které se týká současnosti a informace se neustále mění, tak jich bude nedostatečné množství. Mé obavy se napůl potvrdily. Pokud bych přemýšlela o zdrojích v podobě tištěných publikací, pak o tomto tématu skutečně příliš zdrojů není. Pokud bych se však opírala o internetové zdroje, tak je informací mnoho. Dá se říct, že v některých případech se člověk dokonce v jejich množství ztrácí.

Naopak překvapení pro mě byla právě tvorba Tamary Michejevy. Díla byla psaná velmi poutavě a vyvolala ve mně pocit smutku, že naše děti jsou prozatím o překlady jejich děl do českého jazyka ochuzené. Skutečně jsem při jejich čtení měla pocit, že by si překlad zasloužily. Nejvíce mě oslovila jejich morální hodnota. Skutečné vážné a důležité hodnoty jsou předávány dětem v naprosto nenásilné formě, kterou děti nejen přijmou, ale skutečně je ovlivní.

Během studia jednotlivých děl pro děti jsem se několikrát pozastavila nad myšlenkou, že by tato díla skutečně měla být přeložena do češtiny. Tato myšlenka se netýkala jen zmíněné Tamary Michejevy, ale také dalších autorů, jejichž díla jsem četla. Domnívám se, že díky své práci jsem se seznámila s velmi zajímavými díly, která by dozajista obohatila i českého dětského čtenáře.

8 Seznam literatury

CHALOUPKA, Otakar. *O literatuře pro děti*. Praha: Československý spisovatel, 1989, 103 s.

MATOUŠKOVÁ, Julie. *Tvorba Tamary Michejevové v kontextu současné dětské ruské literatury*. Plzeň, 2016. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni. Vedoucí práce Sováková Jana, PhDr. CSc.

VLAŠÍN, Štěpán, ed. *Slovník literární teorie*. 2. rozš. vyd. Praha: Československý spisovatel, 1984.

АРЗАМАСЦЕВА, И.Н. а С.А. НИКОЛАЕВА. *Детская литература*. 3. издание. Москва: Издательский мир, 2005. ISBN 5-7695-2234-8., стр. 572

КОСТЮХИНА, М.С. In: , КОЛЛЕКТИВ АВТОРОВ. *Детская литература: Учебник для педагогических колледжей* [online]. s. 7-19 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: https://www.studmed.ru/view/putilova-eo-detskaya-literatura_1b22b7e0486.html

МИХЕЕВА, Тамара. *Алька* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/detskaya-literatura/detskaja-proza/209634-tamara-miheeva-alka.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Асино лето* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/detskaya-literatura/detskaja-proza/208346-tamara-miheeva-asino-let.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Две дороги – один путь* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/detskaya-literatura/detskaja-proza/208980-tamara-miheeva-dve-dorogi--odin-put.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Легкие горы* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/proza/povesti/265668-tamara-miheeva-legkie-gory.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Лысый остров* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/detskaya-literatura/detskaja-proza/209046-tamara-miheeva-lysyi-ostrov.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Мой дедушка – Дед Мороз* [online]. 2014. Dostupné také z: <https://libking.ru/books/child-/child-prose/599022-tamara-miheeva-moy-dedushka-ded-moroz.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Не предавай меня* [online]. 2019. Dostupné také z: <https://nice-books.ru/books/detskaya-literatura/detskaja-proza/208239-tamara-miheeva-ne-predavai-menya.html>

МИХЕЕВА, Тамара. *Тай* [online]. 2014. Dostupné také z: <https://libking.ru/books/child-/child-prose/599021-tamara-miheeva-tay.html>

ХЕЛЛМАН, Бен. *Сказка и быль. История русской детской литературы*. Москва: Новое литературное обозрение, 2016. ISBN 978-5-4448-0464-3.

Internetové zdroje

1001 выдающаяся детская книга со всего мира. *МЕРОПРИЯТИЯ НА ММКЯ 2020* [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <http://micbf.mibf.info/1001>

Аромштам Марина Семёновна.

In: *Всероссийская энциклопедия детской литературы* [online]. 2021, 24 января 2021 [cit. 2021-04-11]. Dostupné z:

https://prodetlit.ru/index.php/%D0%90%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%88%D1%82%D0%B0%D0%BC_%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D1%91%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Белые вороны. *Всероссийская энциклопедия детской литературы* [online]. 29. 6. 2020 [cit. 2021-4-15]. Dostupné z:

https://prodetlit.ru/index.php/%D0%91%D0%B5%D0%BB%D1%8B%D0%B5_%D0%B2%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%BD%D1%8B#:~:text=%D0%92%202018%20%D0%B3%D0%BE%D0%B4%D1%83%20%D0%B2%20%D0%BC%D0%B5%D0%B6%D0%B4%D1%83%D0%BD%D0%B0%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D1%8B%D0%B9,%2D%20%D1%81%D0%BC%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B8!%C2%BB%20%D0%9C%D0%B0%D1%80%D0%B8%D0%B8%20%D0%91%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D0%BE%D0%B9%2C%20C2%AB%D0%9F%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D1%81%D0%B0%D1%82%D1%8B%D0%B9

БОГАТЫРЁВА, Наталья. Михеева Тамара Витальевна [online]. [cit. 202-10-15n. 1.0]. Dostupné z: <http://chitaem-vmeste.ru/reviews/articles/solnechnyj-pisatel-tamara-miheeva>

БОГДОКУМОВА, В.В. Детский журнал "Эскиз" как пособие для уроков изобразительного искусства и эстетического воспитания. Открытый урок Первое сентября [online]. 2010 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://liblihacheva.ru/1375-po-stranitsam-zhurnala-filya>

Всероссийская литературная премия им. С. Я. Маршака. In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%B8%D0%BC._%D0%A1._%D0%AF._%D0%9C%D0%B0%D1%80%D1%88%D0%B0%D0%BA%D0%B0

Всероссийский литературный конкурс «Новая детская книга». In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%92%D1%81%D0%B5%D1%80%D0%BE%D1%81%D1%81%D0%B8%D0%B9%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D1%8B%D0%B9_%D0%BA%D0%BE%D0%BD%D0%BA%D1%83%D1%80%D1%81_%C2%AB%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B0%C2%BB

Годовёнок. Рецензия на книгу «Асино лето» Тамара Михеева [online]. In: . 2019 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.labyrinth.ru/reviews/show/1896604/>

ДОРОФЕЕВА, Елена. Кто и за что получает международные литературные премии в области детской книги?. In: Папмамбук [online]. 2020 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <https://www.papmambook.ru/articles/4292/>

ЖВАЛЕВСКИЙ, Андрей. Обзор российских детских литературных премий. In: KidReader [online]. 2013 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://kidreader.ru/article/1784>

Заветная мечта. In: Лаборатория Фантастики [online]. 2022 [cit. 2022-10-15].
Dostupné z: <https://fantlab.ru/award79>

Издательство «Пешком в историю». *LiveLib* [online]. 2020 [cit. 2022-10-15].
Dostupné z: <https://www.livelib.ru/publisher/5481-peshkom-v-istoriyu>

КАПИТАНОВА, Н.А. Михеева Тамара Витальевна. Литературная карта
Челябинской области [online]. 2019 [cit. 2021-04-20]. Dostupné z:
<http://litkarta.chelreglib.ru/persons/writers/miheeva-tamara-vitalevna/>

КОСТЮХИНА, М.С. Введение. In: , коллектив авторов. *Детская литература:
Учебник для педагогических колледжей* [online]. s. 7-19 [cit. 2023-07-10]. Dostupné
z: https://www.studmed.ru/view/putilova-eo-detskaya-literatura_1b22b7e0486.html

Кто такой Мурзилка?. Журнал Мурзилка [online]. [cit. 2022-04]. Dostupné z:
<https://murzilka.org/o-geroe>

МАТЮШКИНОЙ, Екатерина. Журнал "Костер" Апрель 2022. Портал для детей
Костер [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://www.kostyor.ru/archives/4-22/>

Михеева Тамара Витальевна. ПроДетЛит [online]. [cit. 202-10-15n. 1.0]. Dostupné z:
https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9C%D0%B8%D1%85%D0%B5%D0%B5%D0%B2%D0%B0_%D0%A2%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%92%D0%B8%D1%82%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%B5%D0%B2%D0%BD%D0%B0

Национальная детская литературная премия «Заветная мечта». In: ПроДетЛит
[online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z:
https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9D%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%8F_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%C2%AB%D0%97%D0%B0%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%BD%D0%B0%D1%8F_%D0%BC%D0%B5%D1%87%D1%82%D0%B0%C2%BB

Наша история. Юный натуралист [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z:
<http://unnaturalist.ru/about/>

О Журнале. *Журнал Мурзилка* [online]. 2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://murzilka.org/o-zhurnale>

Об утверждении федеральной целевой программы «Культура России (2012–2018 годы)». *Правительство России* [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <http://government.ru/docs/28660/>

Обзор детских периодических журналов. Материнство [online]. 2011 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://materinstvo.ru/art/7530> Materinstvo.ru

ОБЩЕНАЦИОНАЛЬНАЯ ЛИТЕРАТУРНАЯ ПРЕМИЯ им. Павла Петровича Бажова [online]. 2023 [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://premiya-bazhova.ru/>

Пешком в историю. ПроДетЛит [online]. [cit. 2022-10]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9F%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%BE%D0%BC_%D0%B2_%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D1%8E

По страницам журнала "Филя." МУНИЦИПАЛЬНОЕ БЮДЖЕТНОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ КУЛЬТУРЫ ГОРОДА НОВОСИБИРСКА "ЦЕНТРАЛИЗОВАННАЯ БИБЛИОТЕЧНАЯ СИСТЕМА КАЛИНИНСКОГО РАЙОНА" [online]. 2020 [cit. 2022-05]. Dostupné z: <https://liblihacheva.ru/1375-po-stranitsam-zhurnala-filya>

Подведены итоги XIII сезона конкурса «Новая детская книга». In: Новая детская книга [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <http://newbook-awards.ru/%d0%bf%d0%be%d0%b4%d0%b2%d0%b5%d0%b4%d0%b5%d0%bd%d1%8b-%d0%b8%d1%82%d0%be%d0%b3%d0%b8-xiii-%d1%81%d0%b5%d0%b7%d0%be%d0%bd%d0%b0-%d0%ba%d0%be%d0%bd%d0%ba%d1%83%d1%80%d1%81%d0%b0-%d0%bd%d0%be%d0%b2/>

ПОЛОЖЕНИЕ о всероссийской литературной премии имени С. Маршака. In: Союз писателей Санкт-Петербурга [online]. [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: <http://www.pisатели-spb.ru/award-37.html>

Постоянные рубрики. Юный натуралист [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <http://unnaturalist.ru/posrub/>

Премия Правительства Москвы имени Корнея Чуковского в области детской литературы. In: ПроДетЛит [online]. 2022 [cit. 2022-04-15]. Dostupné z: https://prodetlit.ru/index.php/%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%BC%D0%B8%D1%8F_%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C%D1%81%D1%82%D0%B2%D0%B0_%D0%9C%D0%BE%D1%81%D0%BA%D0%B2%D1%8B_%D0%B8%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D0%B8_%D0%9A%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B5%D1%8F_%D0%A7%D1%83%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%B2_%D0%BE%D0%B1%D0%BB%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8_%D0%B4%D0%B5%D1%82%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9_%D0%BB%D0%B8%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%83%D1%80%D1%8B

ПРОТОПОПОВА, Е.Э. Российские детские литературные премии. In: Библиотека им. Н.В.Гоголя [online]. 2022 [cit. 2022-10-15]. Dostupné z: <https://libnvkz.ru/chitatelyam/ssilki/ross-det-lit-premii>

Рисованные миры. Познавательные детские книги на ММКВЯ. *Лабиринт* [online]. [cit. 2023-07-10]. Dostupné z: <https://www.labyrinth.ru/child-now/risovannye-miry/>

Филя. Веселые картинки [online]. [cit. 2022-05]. Dostupné z: <http://veselyekartinki.ru/catalog/filya>